

Зарубіжний досвід

УДК 332.021:338.43: [339.923:061.1]

В.І. Ткачук

Диверсифікація сільської економіки як напрям регіональної політики ЄС

Розглядається проблема диверсифікації сільської економіки країн Європейського Союзу в контексті реалізації політики регіонального розвитку. Досліджена сучасна економічна логіка європейської регіональної політики. Проаналізовано її роль у стимулюванні розвитку сільських територій та економіки. Встановлено рівень диверсифікованості економіки сільських регіонів країн ЄС.

Ключові слова: диверсифікація, сільська економіка, регіональна політика, ЄС.

В умовах розширення ЄС, що відбувалося протягом останнього десятиліття, значимість регіональної політики, існування якої пов'язується з необхідністю нівелювання диспропорцій в соціально-економічному розвитку окремих країн-членів, постійно зростає. В зазначеному розумінні регіональну політику в переплетінні з соціальною можна сприймати своєрідним базисом реалізації політики згуртування, яка, базуючись на програмно-цільовому підході, вважається філософською основою політичних процесів на території Євросони. Разом з тим, необхідно зазначити, що цільовою орієнтацією регіональної політики ЄС, у першу чергу, виступає забезпечення конкурентоспроможності окремих регіонів, від якої залежать конкурентні переваги економіки об'єднаної Європи на світовому ринку. Відповідно, досягнення цього змушує спрямовувати особливу увагу сільським регіонам, вирішення проблем розвитку яких потребує застосування специфічних підходів та інструментів. Одним з таких інструментів є диверсифікація сільської економіки, яка на регіональному рівні забезпечує активізацію бізнесової діяльності, зростання зайнятості та урізноманітнення джерел доходів, а отже, сприяє підвищенню конкурентоспроможності окремих регіонів.

Зазначене дозволяє стверджувати про важливість вивчення та узагальнення позитивного європейського досвіду щодо диверсифікації сільської економіки в контексті реалізації регіональної політики ЄС та розробки на основі цього адекватних пропозицій щодо розгортання досліджуваного процесу в сільській місцевості України, що й становить мету даного дослідження.

Зважаючи на особливості сучасних тенденцій в розвитку сільських територій, які характерні як для України, так і для інших країн світу, в тому числі і ЄС, проблема диверсифікації сільської економіки викликає широкий науковий інтерес, про що свідчать праці вітчизняних вчених – О. Бородіної, Ю. Губені, Т. Зінчук, О. Могильного, Т. Осташко, І. Прокопи, О. Шубравської, В. Юрчишина – та зарубіжних – М. Бйорнсен, Дж. Ван дер Плога, А. Лонга, Дж. Бенкса, Ж. Віскерке, Р. Кемпенера, П. Кауфмана, С. Штагля, А. Штірлінга – економістів-аграрників. Проте, дослідження ідеї диверсифікації сільської економіки в контексті реалізації регіональної політики, зокрема, на прикладі ЄС, зумовлює необхідність подальших розробок у зазначеному напрямі.

© В.І. Ткачук, 2011.

Бюджет ЄС на 2007-2013 рр. (в цінах 2004 р.)

Статті розподілу коштів	млрд. євро,	%
Конкурентоспроможність для економічного зростання та зайнятості (дослідження, інновації, конкурентоспроможність)	72,1	8,4
Згуртування для економічного зростання та зайнятості (регіональна політика)	307,6	35,7
Захист та менеджмент природних ресурсів (САП, сільський розвиток, навколишнє середовище)	371,2	43,1
Громадянство, свобода, захист (зовнішня політика, суспільне здоров'я, соціальний захист, імміграція)	10,3	1,2
ЄС як глобальний партнер (гуманітаризація та розвиток)	50,0	5,8
Загальні адміністративні витрати	50,3	5,8
Компенсаційні витрати для Болгарії та Румунії	0,8	0,1
Всього	862,4	100,0

* За даними [1].

Для реалізації визначених у ЄС пріоритетів регіонального розвитку регіональна політика використовує біля 36% бюджету, передбаченого для програмного періоду 2007-2013 рр. (табл. 1).

Узагальнення результатів еволюції регіональної політики ЄС дозволяє стверджувати про настання чергового етапу в її реалізації, якому властива нова економічна логіка, що базується на переході від традиційного регіонального світогляду, притаманного його країнам-членам, до нових пріоритетів та принципів (рис. 1).

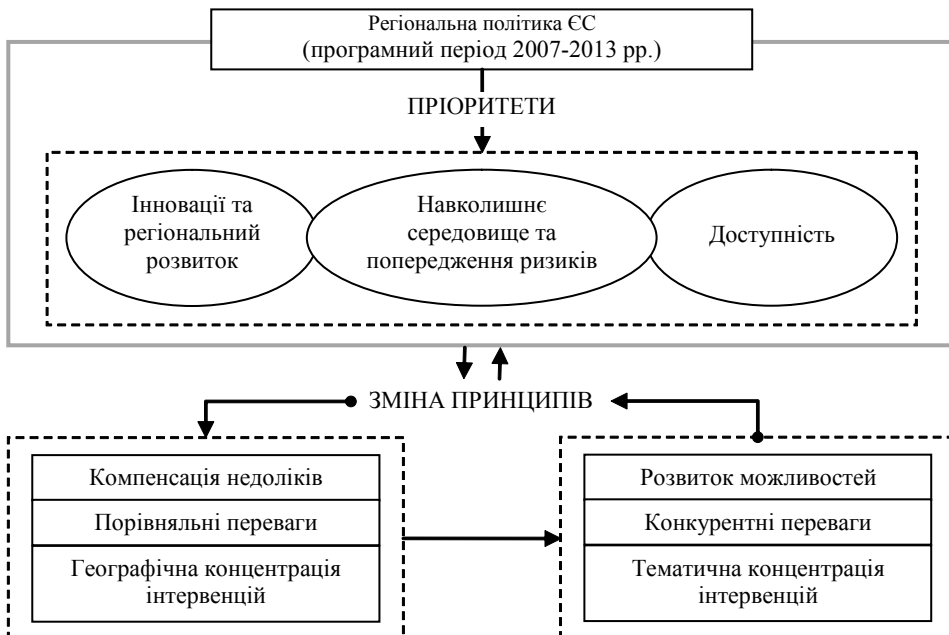

Рис. 1. Економічна логіка регіональної політики ЄС у 2007-2013 рр.
(Побудовано на основі [2])

Особливе місце в регіональній політиці Європейського Союзу займають переважно сільські регіони, які, становлячи понад ½ його площі та будучи ареалом для проживання біля 20% населення, водночас потребують особливих підходів до формування політики розвитку, оскільки, порівняно з регіонами переважно міськими та змішаного типу, є більш проблемними (табл. 2).

Таблиця 2

Диференціація індикаторів розвитку регіонів ЄС

Індикатори	Регіони		
	Переважно міські	Змішані	Сільські
Загальна кількість населення, тис. осіб	215022	184143	90506
Частка населення, %	44	38	18
Середньорічна зміна чисельності населення, %	0,29	0,31	0,02
Частка регіонів зі зростаючим населенням, %	55	44	64
Щільність населення, жителів/на 1 км ²	552	112	40
ВВП на 1 особу, % (рівень ЄС-27=100%)	127	84	70
Регіони зі зростаючою часткою в структурі ВВП, %	57	55	64
Структура валової доданої вартості:			
– сільське господарство	0,8	3,3	5,8
– промисловість	23,7	29,3	31,3
– сфера послуг	75,6	68,4	63,1

* Побудовано за даними [3, с. 2].

Поясненням існування таких структурно-регіональних проблем можна вважати відносно низьку щільність населення, насиченість суб'єктами виробничої та бізнесової діяльності та, як наслідок, знижену здатність регіону до створення валової доданої вартості.

Вирішення проблем у розвитку сільської місцевості з позиції європейської регіональної політики тісно переплітається з диверсифікацією сільської економіки та підвищенням якості життя сільського населення [2], що водночас є пріоритетним для європейських політик сільського розвитку та згуртування. Як наслідок, Європейські фонди регіонального та соціального розвитку на комплементарній основі працюють у цій сфері разом з Європейським сільськогосподарським фондом сільського розвитку. В руральній площині головними завданнями Європейського фонду регіонального розвитку є:

- створення робочих місць поза сільським господарством (нові технології бізнесу, розвиток туристично орієнтованої діяльності тощо);
- розвиток зв'язків між містами та сільською місцевістю, особливо в контексті орієнтованості на інформатизацію суспільства;
- підтримка малого та середнього підприємництва в галузі сільського господарства (підтримка інновацій та розвиток нових продуктів), аграрному та лісогосподарському секторах;
- контроль ризиків у сільському та лісовому господарстві;
- розвиток базової інфраструктури у сільській місцевості, особливо у нових країнах-членах [3].

Отже, з точки зору регіональної політики ЄС диверсифікація в аграрному секторі є важливим інструментом підвищення рівня соціально-економічного роз-

виту європейських регіонів за такими принципами як балансування регіонів, де рівноважливий внесок у загальний результат здійснюють кілька продуктів, з регіонами, де у виробництві домінує один продукт; різноманітність – еволюціонування регіонів з п'ятьма класичними продуктами до рівня регіонів з десятьма такими продуктами; диференційованість – диверсифіковані регіони, де, крім сільського господарства, розвивається агротуризм, вирощування енергетичних культур тощо [4].

Водночас, як наголошує М. Бйорнсен, слід пам'ятати, що поряд з існуванням різних типів регіонів, як наслідок, існують і різні регіональні виклики, що стримують їх розвиток. Відповідно, виникає конфлікт між загальними політичними заходами, орієнтованими на прискорене подолання деструктивів регіонального розвитку, і комплексністю та водночас диверсифікованістю наявних проблем. Як наслідок, регіональна політика не завжди відповідає потребам потенційних реципієнтів, якими слід вважати і фермерів [5, с. 2]. Останні, як учасники економічних процесів у сільській місцевості, повинні розглядатися як підприємці, дії яких спрямовані на реалізацію власних інтересів, що часто формується як конкурентні щодо інтересів громади в цілому, оскільки її члени, крім продукції сільського господарства, потребують також реалізації ним своєї багатofункціональної ролі, зокрема виробництва суспільних благ. Разом з тим, зважаючи на прагнення фермерів до максимальної комерціалізації власної діяльності, регіональна політика завдяки сформованій системі фінансових інструментів здатна сприяти їм за рахунок підтримки запровадження інновацій, пошуку нових альтернатив традиційному сільськогосподарському бізнесу, створення нових робочих місць тощо. Тобто, логічно припустити, що регіональна політика, підтримуючи диверсифікацію сільської економіки, не перешкоджає інтересам сільськогосподарських товаровиробників, а навпаки, сприяє їх задоволенню, особливо в напрямі урізноманітнення традиційної діяльності.

Іншими словами, вищесказане ще раз доводить, що в основу європейської регіональної політики, всупереч звичним для ЄС ідеалам політики згуртування, покладено доволі прагматичний методологічний підхід, суть якого полягає в орієнтації всіх процесів, які відбуваються у рамках стимульованого регіонального розвитку, на зростання створюваної валової доданої вартості. Зазначене стосується і сільських регіонів, в яких бажане економічне зростання в сучасному баченні пов'язується з диверсифікацією сільської економіки, зокрема розширенням потенціалу аграрного бізнесу.

Притаманна сучасному ЄС картина з розшаруванням регіонів за рівнем економічного розвитку свідчить про подальшу перспективність використовуваного підходу до здійснення регіональної політики, базова категорія якого – валова додана вартість – повинна розглядатися як ефект від використання додаткових ресурсів, що на регіональному рівні забезпечується за рахунок довгострокового планування, партнерства, моніторингу та оцінки, підтримки об'єктів інших європейських політичних ініціатив – таких, як внутрішній ринок, сталий розвиток тощо, міжрегіональної співпраці та обміну досвідом [2; 6, с. 261]. Разом з тим, критичними точками застосування такого підходу слід вважати постійну необхідність дотримання комплексності дій управлінських та контролюючих структур, подолання невизначеності в окремих країнах-членах щодо реальної ефективності заходів регіональної політики, зокрема їх послідовності або атрибутивності вживаним діям, вирішення проблеми обмеженості інформації, що робить неможливим проведення ефективного моніторингу.

У цілому, в рамках дослідження впливу регіональної політики на процес диверсифікації сільської економіки, зокрема аграрного бізнесу, важливо відзначити їх споріднений цільовий характер, що визначається спрямованістю на примноження доданої вартості та економічне зростання. Отже, можна стверджувати, що така диверсифікація є інструментом стимулювання розвитку сільських регіонів, а також досягнення ними ряду бажаних критеріїв розвитку як стабільність, перспективність, гнучкість та стійкість до негативних впливів.

Відповідно, правомірними слід вважати висновки, отримані Дж. Віскерке, щодо позитивного впливу диверсифікації на регіональний розвиток, суть яких зводиться до наступного: по-перше, диверсифіковані регіони за рахунок спеціалізації на виробництві цілого ряду продуктів (послуг) здатні забезпечувати необхідні умови для формування економічного середовища, що, своєю чергою, визначає якість життя на сільських територіях; по-друге, високий рівень регіональної диверсифікованості веде до економічної стабільності завдяки ширшим можливостям для зайнятості та отримання доходів, для яких в умовах вузькоспеціалізованої регіональної економіки є значно менше сприятливих передумов, особливо зважаючи на специфіку сільського господарства, якому властива сезонність та циклічність; по-третє, переваги економіки масштабу: об'єднане виробництво різних видів продукції/послуг потребує менших затрат, ніж спеціалізоване [7].

Разом з тим, поряд з очевидними позитивними наслідками диверсифікації для регіонального розвитку, досвід країн-членів ЄС доводить виникнення і негативних, які пов'язуються зі здорожчанням ендегенних ресурсів диверсифікованих регіонів за рахунок активізації їх бізнес-потенціалу. Крім того, навіть в умовах високого економічного розвитку та конкурентоспроможності регіону, насиченості локальної економіки інноваціями, надмірно високий рівень диверсифікації здатний призвести до зниження продуктивності їх використання. Тому співставлення потенційних позитивів і негативів урізноманітнення економічних процесів, їх впливу на регіональний розвиток дозволяє стверджувати про переваги одночасного застосування концепцій диверсифікації та адаптивної інтенсифікації у процесі формування економічних підходів до регіонального розвитку, в тому числі – і щодо сільських регіонів. За такої позиції по-новому виглядає модель сучасного фермерського господарства, що є суб'єктом та водночас об'єктом процесу регіонального розвитку (рис. 2).

Програмний період 2007-2013 рр. у регіональній політиці ЄС пов'язується з формуванням нового кола її об'єктів: конвергенція, регіональна конкурентоспроможність і зайнятість, європейська територіальна співпраця. Перший з цих об'єктів – конвергенція – стосується менш розвинених країн-членів та регіонів, в яких ВВП є меншим 75% від середнього для ЄС. Заходи в рамках забезпечення конвергенції спрямовані на нівелювання диспаритету в розвитку окремих регіонів. Заходи підвищення регіональної конкурентоспроможності та зайнятості концентруються довкола просування привабливості регіонів та створення нових робочих місць. Сферами реалізації зазначених заходів є дослідження та технологічний розвиток, інновації та підприємництво, інформатизоване суспільство, навколишнє середовище, захист вір ризиків, туризм, культура, транспорт, енергетика, освіта тощо.

Разом з тим, заходам цього об'єкта властиве домінування чотирьох ідентифікованих пріоритетів – підвищення рівня адаптивності працівників та підприємств, розвиток можливостей для зайнятості та участі у ринку праці, підсилення соціальної інтеграції та подолання дискримінації, мобілізація реформ у сфері зайнятості. Європейська територіальна співпраця як об'єкт регіональної політи-

Рис. 2. Модель функціонування європейського фермерського господарства
(Побудовано на основі [8])

ки спрямована на підтримку взаємодії на міжнаціональному та трансрегіональному рівнях за рахунок просування об'єднаних зусиль у вирішенні спільних проблем з метою забезпечення гармонійного та збалансованого розвитку ЄС [9, с. 6].

Важливо зауважити, що джерелами фінансового забезпечення регіональної політики ЄС виступають як структурні фонди ЄС, зокрема Європейські фонди регіонального та соціального розвитку, сільськогосподарський фонд сільського розвитку, так і спільні фінансові ініціативи Європейської комісії та міжнародних інституцій, взаємодія яких має на меті збільшення притоку інвестицій та доступності коштів, підвищення регіональної та національної конкурентоспроможності [10, с. 3]. До числа таких ініціатив належать: JASPERS – спільна допомога для підтримки проектів у європейських регіонах; JEREMIE – об'єднані європейські ресурси для малих та середніх підприємств; JESSICA – спільна європейська підтримка сталого інвестування урбаністичних територій.

У досліджуваному контексті науковий інтерес становлять можливості підтримки зі сторони ініціативи JEREMIE, оскільки диверсифікаційні проекти в аграрному секторі, як правило, стосуються категорії малих та середніх, а отже, є її потенційними бенефіціарями. Практика її функціонування передбачає як надання фінансової підтримки за результатами попередньої оцінки інвестиційної пропозиції, так і забезпечення консультативної підтримки проектів малого та середнього бізнесу. Джерелами для формування фінансового потенціалу цієї ініціативи можуть слугувати акціонерний та венчурний капітал, гарантії та позики тощо. Попри відносну демократичність процесу формування фінансового базису ініціативи JEREMIE, існує також ряд жорстких правил надання підтримки, які обмежують її розмір сумою 25 тис. євро, а коло потенційних користувачів такими категоріями, як мікропідприємства (1-10 осіб працівників), підприємці-початківці та молоді особи, жінки, різного роду меншини, безробітні і т.д. Прикметно, що суто економічне бачення впливу цієї ініціативи на регіональний розвиток доповнюється орієнтованістю на вирішення окремих соціальних проблем, наприклад, пов'язаних з наслідками безробіття, в тому числі жіночого, яке в сільській місце-

Таблиця 3

Розподіл фінансових ресурсів, виділених на підтримку різних типів територій у рамках заходів регіональної політики ЄС у 2007-2013 рр., млн. євро

Типи територій	Європейський фонд регіонального розвитку	Європейський соціальний фонд	Структурні фонди ЄС всього, млн. євро
Сільські території	47127	6545	53672
Малозаселені території	7860	3	7863
Гірські території	6037	344	6381
Острови	3916	281	4197
Периферійні території	1031	1188	5399
Території регіональної співпраці	9441	162	9604
Міські території	99261	9706	108967
Невикористовувані території	90509	57844	148353
Всього	268361	76073	344435

* За даними [2].

вості є сталим явищем, формування можливостей для швидкого подолання якого практично неможливе.

На противагу властивому ініціативам JASPERS, JEREMIE та JESSICA підходу до надання фінансової підтримки, структурні фонди ЄС обирають територіальний підхід, в основі якого – поділ територій на окремі категорії, кожна з яких має свої характерні особливості та проблеми розвитку, що дозволяє дотримуватися принципу тематичного концентрування інтервенцій (табл. 3). Наведені дані дозволяють стверджувати про вагомість фінансових інтервенцій, спрямованих на розвиток сільських територій, у загальній їх структурі – біля 15,6% фінансових інструментів структурних фондів. Проте очевидно є домінуюча роль Європейського фонду регіонального розвитку, який виділятиме протягом 2007-2013 рр. для сільських територій близько 88% коштів, доступних для їх підтримки з бюджету регіональної політики.

Узагальнюючи аналітичні результати дослідження особливостей впливу регіональної та пов'язаних з нею політик ЄС на диверсифікацію сільської економіки, необхідно підкреслити відчутне переплетіння їх завдань. Так, розвиток альтернативних джерел енергії визначено одним із ключових напрямів вирішення проблеми енергетичного забезпечення країн-членів спільноти, що традиційно вважається завданням регіональної політики. Водночас, вироцунання енергетичних культур є однією з галузей сільського господарства, а, отже, підтримується з боку спільної аграрної політики ЄС та політики сільського розвитку, будучи для останньої напрямом диверсифікації сільської економіки.

Цей вид сільськогосподарського виробництва в ЄС вважається перспективним не лише з огляду на можливості вирішення енергетичних проблем, але й завдяки відчутному позитивному впливові на розвиток європейських регіонів за рахунок створення робочих місць та формування його нових соціально-економічних стимулів, перспектив використання земельних угідь. Загалом, запланована для програмного періоду 2007-2013 рр. фінансова підтримка енергетичної сфери ЄС досягає 10,7 млрд. євро, з яких майже 4,8 млрд. євро відводиться на розвиток саме альтернативних джерел енергії.

Зважаючи на доведений позитивний вплив диверсифікації сільської економіки в цілому та діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема на розвиток

сільських регіонів в ЄС, виникає необхідність дослідження методичних підходів до оцінки рівня регіональної диверсифікованості, який свідчить про представленість різних видів економічної діяльності на території окремих регіонів. Дослідження свідчать, що одним із таких методичних інструментів для оцінки рівня спеціалізації/диверсифікації регіону або країни є індекс Херфіндаля-Хіршмана [11, с. 4], який визначається за формулою:

$$I_{XX} = \sum_{i=1}^n \frac{1}{n} \left(\frac{ZC_i}{ZC} \right)^2$$

де I_{xx} – індекс Херфіндаля-Хіршмана;

ZC_{ij} – частка зайнятих частка зайнятих у i сфері економіки, $i=1, \dots, n$.

Значення індексу коливається від 0 (коли в регіоні представлено декілька сфер економіки, кожна з яких має незначну частку в загальній структурі зайнятості населення – висока диверсифікованість) до 1 (коли одна з економічних сфер відчутно домінує за часткою зайнятих – висока спеціалізованість).

Розрахунок індексу Херфіндаля-Хіршмана для сільської економіки країн ЄС (табл. 4), проведений за даними регіонів *NUTS2*, доводить, що її правомірно вважати диверсифікованою. Проте порівняння значень індексу для країн ЄС-27 у 2000 та 2006 рр. засвідчує поступове тяжіння економіки сільських регіонів до спеціалізації.

Така спеціалізація є протилежною традиційному уявленню про сільську економіку, в центрі якої – не домінуюча нині за кількістю зайнятих сфера послуг, а сільське господарство. Визначену тенденцію можна вважати наслідком реалізації європейських політичних пріоритетів у сфері сільського розвитку, одним з яких визначено підвищення якості життя сільського населення та диверсифікацію сільської економіки.

Зважаючи на той факт, що ЄС складається з країн, які мають різний вік членства та рівень соціально-економічного розвитку, остаточного висновку щодо диверсифікованості сільської економіки можна дійти лише порівнявши значення індексу Херфіндаля-Хіршмана для окремих їх груп. Так, країнам групи ЄС-12, тобто новим членам, що приєдналися протягом 2004-2007 рр., властивим є майже незмінне значення цього індексу, що відображає високий рівень диверсифікації. Така ситуація є наслідком того, що в економіці їх сільських регіонів

Таблиця 4

Рівень диверсифікованості сільської економіки в країнах ЄС

Частка зайнятих за сферами економіки, %	Країни ЄС		
	ЄС-27	ЄС-15	ЄС-12
2000 р.			
Сільське та лісове господарство, рибництво	23,5	10,3	38,3
Промисловість	26,5	27,4	25,7
Сфера послуг	49,9	62,4	36,0
Індекс Херфіндаля-Хіршмана	0,374	0,475	0,342
2006 р.			
Сільське та лісове господарство, рибництво	17,2	8,3	28,3
Промисловість	27,4	26,0	29,1
Сфера послуг	55,1	65,7	42,0
Індекс Херфіндаля-Хіршмана	0,408	0,506	0,341

* Розраховано за даними [12, с. 72-73].

відбувається поступовий процес відтоку робочої сили з сільського господарства до інших сфер діяльності, що на сучасному етапі послабив позицію першого як основного роботодавця у сільській місцевості, але поки що не забезпечив відсутнього домінування інших галузей. Паралельно з цим, в країнах ЄС-15 за період 2000-2006 рр. індекс Херфіндала-Хіршмана зріс на 0,031, що спричинено збільшенням кількості зайнятих у сфері послуг на 3,3%. Аналогічні тенденції у розвитку процесу диверсифікації сільської економіки відзначає і Т. Зінчук, яка доводить, що найвищого рівня цей процес досяг у найзабезпеченіших сільських регіонах ЄС з розвинутою виробничою та соціальною інфраструктурою [13, с. 220].

Загалом, дослідження європейських та вітчизняних вчених засвідчують, що однією з ключових тенденцій реалізації сучасної регіональної політики ЄС є перенесення акцентів з допомоги регіонам на формування їх конкурентоспроможності [14, с. 14]. Своєю чергою, конкурентоспроможність регіонів, за загальноприйнятими методичними підходами, визначається здатністю до створення доданої вартості, яка в умовах сільських територій, позиціонується як економічний результат диверсифікації сільської економіки. Зазначене доводить взаємообумовленість процесів регіонального розвитку та диверсифікації сільської економіки, їх цільову спрямованість на забезпечення розвитку сільських регіонів та підвищення рівня добробуту сільського населення.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що на даному етапі існування ЄС як потужного наддержавного організму окремі його члени мають доволі специфічну ситуацію як щодо розвитку сільської економіки, так і щодо розгортання в ньому процесу диверсифікації. Разом з тим проведене дослідження його особливостей доводить, що напрями здійснення, принципи та пріоритети залишаються єдиними та орієнтуються на забезпечення конкурентоспроможності сільських територій як місця життя та ведення бізнесу. Відповідно, реалізація цього завдання потребує консолідації зусиль та можливостей як з боку спільної аграрної політики та політики сільського розвитку, так і з боку регіональної політики, яка, незважаючи на загальноєвропейський характер, має незмінне руральне забарвлення. Останнє, зважаючи на невирішеність проблем розвитку сільської місцевості в Україні, повинно стати базовим принципом розробки національної аграрної та регіональної політик, спрямувати їх реалізацію на забезпечення високих стандартів якості життя сільського населення.

Список використаних джерел

1. 2007-2013 Budget Distribution by Heading. EU Funding in Figures. // www.2007-2013.eu/eu_funding_in_figures.php#1.
2. EU Regional Policy: an overview. DG Regional Policy, European Commission // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/slides/slides_en.htm.
3. Dijkstra L., Poelman H. Remote Rural Regions. How proximity to a city influences the performance of rural regions. // A series of short papers on regional research and indicators produced by the Directorate-General for Regional Policy. – № 1. – 2008. – 7 p.
4. Kempener R., Kaufmann P., Stagl S., Stirling A. Diversification within rural areas and resilience – the TERESA agent-based model. // Conference of project TERESA and ETUDE [Rural Potentials for Regional Development]. 28 November 2008, Vienna. // www.teresa-eu.info.
5. Bjornsen M. Which policies and strategies would make rural areas more resilient? // Conference of the 6th Framework Programme projects TERESA and

- ETUDE. [Rural Potentials for Regional Development]. November 27th-28th, 2008. – Vienna. // www.teresa-eu.info.
6. Bachtler J., McMaster I. Sustainable growth, competitiveness and employment: will EU cohesion policy deliver on the Lisbon strategy? / *Raumforschung und Raumordnung*. – 2007. – 65 (4). – P. 259-274.
  7. Wiskerke J. Is diversification desirable? <http://ruralsociologywageningen.wordpress.com/2008/12/10/is-diversification-desirable>.
  8. Van der Ploeg J., Long A., Banks J. Living Countrysides: Rural Development Processes in Europe – the State of the Art. // *Reed Business Information, Doetinchem*. – 2002.
  9. Regulation (EC) No 1080/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing Regulation (EC) No 1783/1999 // *Official Journal of the European Union*. – Volume 49. – 31 July, 2006. – P. 1-12.
  10. JASPERS, JEREMIE & JESSICA. Financial engineering in the European Structural Funds 2007-13. DG Regional Policy, European Commission // http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/slides/slides_en.htm.
  11. Rural economic diversification – a community and regional approach // *Rural and small town Canada analysis bulletin*. – Vol. 4. – №7. – 2003. – 16 p.
  12. *Rural Development in the European Union: Statistical and Economic Information / Report 2009*. – European Commission, December 2009. – 403 p.
  13. Зінчук Т. О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки : [монографія] / Т. О. Зінчук. – Житомир : Державний агроєкологічний університет, 2008. – 384 с.
  14. Формування регіональної політики: європейський досвід – уроки для України. – Аналітична доповідь Центру Разумкова / Робочі матеріали круглого столу «Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми», 28 травня 2008 р. – К., 2008. – 56 с.

Ткачук В.І. Диверсифікація сільської економіки як напрямлення регіональної політики ЄС.

Рассматривается проблема диверсификации сільської економіки стран Европейского Союза в контексте реализации политики регионального развития. Исследована современная экономическая логика европейской региональной политики. Проанализирована ее роль в стимулировании развития сельских территорий и их экономики. Определен уровень диверсифицированности экономики сельских регионов стран ЕС.

Ключевые слова: диверсифікація, сільська економіка, регіональна політика, ЄС.

Tkachuk V.I. Diversification of Rural Economy as a Direction of the EU Regional Policy.

The problem of diversifying the rural economy of the European Union in the context of regional development policy is considered. Modern economic logic of European regional policy is studied. Its role in stimulating the development of rural areas and its economies is analyzed. Level of diversification of the economy of rural regions in the EU is defined.

Key words: diversification, rural economy, regional policy, EU.

Надійшло 18.01.2011 р.